

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
Kertművészeti és Kertépítészeti Tanszék

Szakrális tér: A székesfehérvári romkert öröksége tájépítész szemmel

Konzulens: Dr. Sárospataki Máté

Belső Bíráló: Dr. Geccséné Dr. Tar Imola Csilla

Külső Bíráló: Bagdiné Fekete Orsolya

Tanszékvezető: Dr. Sárospataki Máté

Borbás András
Kertépítő specializáció

ANNOTÁCIÓ

„A Fejér vármegye központjában található, annak székhelyéül szolgáló Székesfehérvárt sok magyar ember ismeri királyok városa és koronázó város néven. Nem mindenki tudja azonban, hogy ez a cím fehérváron belül pontosan melyik épület jelenlétéből is adódik. A királyok koronázásául, és temetkezéséül szolgáló Szűz Mária tiszteletére felszentelt bazilika ugyanis a történelem viharaiban elpusztult. A szakdolgozat vizsgálati helyszínéül szolgáló romkert az ezen koronázó bazilika romjainak, a belvárosban elhelyezkedő szabadtéri helyzetű területe. Vizsgálatunk ebből kifolyólag a romkertre, mint városi szabadtérre tekint, mely a tájépítészeti hatáskör részét képezi. A szakdolgozat további relevanciája a városigazgatás által 2022 februárjában hangot kapott területet érintő fejlesztési vágyaiban rejlik. Az ekkor ismerttetett fejlesztési elképzelések a 2031/2038-as emlékévekre tervezett nemzeti emlékhely fejlesztési programra kerültek kitűzésre, melynek célja a volt koronázó bazilika területének "a Kárpát-medence méltó szakrális központjává" emelése. A fejlesztés elképzelése nem újkeletű, számos javaslat érkezett már korábban is a romkert rendezésére. Ezek azonban eddig mind elvetésre kerültek, a jelen fejleményei, és a városigazgatás elképzelési viszont ismét aktuálissá teszik a romkert jövőjének kérdéskörét. A szakdolgozat célja a romkert alapos tájépítészeti vizsgálatán túl, a tájépítész látásmód képviselőjének elővezetése, hogy egy történelmileg kiemelt fontosságú szabadtérrel kapcsolatos szakmai diskurzusban, ne kizárólag az eddig is képviselt régészeti, építészeti és műemlékvédelmi szempontok, hanem a tájépítészeti is teljesüljenek. Ha a romkertről, mint szakrális központról kívánunk gondolkodni, fontos először a szakrális tér fogalmának megértése, körülírása. A hely szakralitása a profántól való szellemi különbözőséget, elválást jelenti. A tartalmi többlettartam a hely szellemén keresztül megy végbe, jellemzően személyes szinten. A tájépítészeti vizsgálat során a hely szakralitásának objektív megmutatkozását a közösségekben kell keresni. A székesfehérvári Koronázó Bazilika a magyar államéletnek volt a kiemelet épülete, a hozzá kötődő közösség szűkebb körben az állam, tágabb körben az egész nemzet volt. A Bazilika előtti központi tér a korabeli hármas egységű településszövetben az Isten és az állam kapcsolatának szimbolikus helye volt, a prépostság pedig a város kiemelt pontja, legfőbb települési egysége volt. A bazilikát nagy munkák révén ugyan, de életben tartották a történelem folyamán, egészen míg létezett független magyar állam. A Bazilika bekövetkező pusztulását a magyar állam megszűnése jelentette. A bazilikát ezután fokozatosan elbontották, a város besűrűsödött, végül pedig ráépült a ma is álló püspöki palota, mely végérvényesen ellehetetlenítette a konfliktusmentes rekonstrukciót. Mára a terület felszínre került ugyan, azonban számos tervezések révén sem sikerült a romkertnek a

kiemelt fontosságú egykori épület méltó emlékhelyévé válni. A terület a városszövetbe be nem illesztett, emberektől elzárt, konfliktusos része a belváros értékes szabadtérrendszerének. A benne rejlő szabadtérépítészeti lehetőségek, így a belvárosi közterületrendszer szerves részévé tétele, a potenciális zöldfelületek kihasználása, valamint a város emberek számára szeretett pontjává tétele mind kiaknázatlanok. A romkert így a városnak egy kihasználatlan, fejlesztésre szoruló része, mely nem méltó az egykori Koronázó Bazilika fényéhez. A városigazgatás éppen ezért 2031/2038-as emlékévre a területet méltó szakrális központtá kívánja emelni, az ezt lehetségessé tevő módszereket azonban szakmai ellentmondások övezik. A szakdolgozat a konfliktusmentes, tudatos városfejlesztés érdekében javasolja a területen továbbra is szabadtérépítészeti alkotásban való gondolkodást, elkerülve a kartákat és a műemlékvédelmi érdekeket sértő rekonstrukciós lehetőséget. A terület már azzal méltóbb színtere lehetne a történelmi múltnak, ha a helyi közösségek magukénak tekintenék, a város szeretett és felkapott pontjává válna, mely esetleges részleges rekonstrukciókkal, és szakrális töltettel a múlt előtt méltón tisztelgjen.”